

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Коломієць Х.М.

аспірант,

Вінницький національний аграрний університет

МЕХАНІЗМ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАХОДІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

У Державній програмі економічних реформ на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» зазначено, що Україна за своїм природно-ресурсним та аграрним потенціалом посідає провідне місце серед країн світу. Однак цей потенціал використовується вкрай неефективно, а агропродовольчий комплекс України за рівнем розвитку значно відстає від передових країн світу [5]. Більше того, продовольчі кризи в Україні (Державне регулювання процесів економічного і соціального розвитку 2003–2006 рр. – зернова, м'ясна, цукрова («гречана» криза – в 2011 р.) – свідчать про неефективність державної регуляторної політики. У цей період органам державної влади не вдалося зупинити зростання цін, а щорічно вартість продовольчих товарів в середньому по країні підвищувалася на 15-20% [3].

Тому в сучасних умовах існує необхідність в удосконалення існуючого механізму державного регулювання національної продовольчої безпеки. Значна кількість науковців переймалася дослідженням питань визначення ролі держави в забезпеченні необхідного рівня національної продовольчої безпеки.

Однак залишаються недостатньо дослідженими і потребують поглибленого вивчення питання визначення напрямків удосконалення механізму державного регулювання продовольчої безпеки України. Світове співтовариство в сучасних умовах стоїть перед складною дилемою: з одного боку, подальша інтенсифікація аграрного виробництва (з усіма відомими екологічними наслідками) з метою істотного збільшення виробництва продуктів харчування й вирішення світової продовольчої проблеми; з іншого – загострення протиріч між економікою й екологією, нераціональне використання природних ресурсів, забруднення навколишнього середовища. Тобто, аграрний розвиток (а рівно і забезпечення необхідного рівня продовольчої безпеки) є діалектичний процес, де має місце протиріччя між досягненням максимальної продуктивності, з одного боку, і збереженням екологічної рівноваги – з іншої. Тому посилення уваги до взаємодії між сільським господарством, збереженням природних ресурсів, охороною навколишнього середовища та сільським розвитком повинно стати важливою складовою державної стратегії забезпечення продовольчої безпеки України.

На всіх рівнях державного управління необхідно більш активно піклуватися про продовольчу безпеку громадян, сприяти чесній конкуренції, адекватно реагувати на небезпеки та загрози в цій сфері. Державна продовольча політика має базуватись на національних пріоритетах, враховувати необхідність інтеграції України до світового економічного простору та здійснюватися за всіма напрямками.

Одним із таких напрямків забезпечення достатнього рівня продовольчої безпеки України є державна підтримка формування та розвитку інфраструктури агропродовольчого ринку, основу якої становлять товарні біржі, сільські заготівельні пункти, оптові і роздрібні ринки, аукціони худоби, інформаційно-маркетингова мережа, державна система моніторингу. На жаль, поки що в Україні не створено ефективної системи моніторингу рівня продовольчої безпеки за наявними індикаторами в режимі реального часу. Як правило, найоперативніші офіційні дані щодо виробництва та імпорту сільськогосподарської продукції і продовольства поступають із запізненням на 2-3 місяці, а для складання повного балансу ринку потрібні ще дані оптової і роздрібної реалізації кожного виду продовольства (ще приблизно стільки ж часу). Тобто, оголошення загрози продовольчої безпеки (за потреби) може «запізнитися» на 4-6 місяців. На наше переконання, ефективні та результативні управлінські рішення на державному рівні можуть прийматися тільки на підставі достовірної та оперативної інформації, яку, в тому числі, може забезпечити система космічного моніторингу (який вже використовується в 32 країнах світу, а світовими лідерами цієї технології є Німеччина, США та Франція [2]). Суттєвою проблемою щодо забезпечення необхідного рівня продовольчої безпеки України є низька якість і, навіть, небезпечність продовольчих товарів як іноземного, так і вітчизняного виробництва, споживання яких має безпосередній негативний вплив на здоров'я населення.

Однією з причин незадовільного рівня безпеки продовольчої продукції в Україні полягає у відсутності єдиного координаційного центру, який би погоджував дії центральних органів виконавчої влади щодо забезпечення якості і безпеки продуктів харчування. Тому в Україні доцільно створити єдину службу щодо контролю за якістю та безпечністю продуктів харчування на базі Державної ветеринарної та фітосанітарної служби (із залученням фахівців гігієни харчування, фітосанітарного напрямку, карантину та захисту рослин тощо), що дозволить сконцентрувати функції контролю за якістю та безпекою продовольчих ресурсів рослинного і тваринного походження на всіх стадіях продовольчого ланцюга – від виробництва до споживання – в одному державному регуляторному органі. Створення єдиного державного органу з контролю за якістю харчової продукції сприятиме підвищенню рівня контролю за її безпечністю (тим більше, що це поширена світова практика).

В Україні доцільно на державному рівні стимулювати запровадження національними підприємствами системи управління безпечністю продуктів харчування НАССР (Hazard Analysis and Critical Control Points – «аналіз небезпечних факторів і критичних точок контролю»). Система НАССР – забезпечує контроль на всіх етапах харчового ланцюга («від лану до столу»), у

будь-якій точці процесу виробництва, зберігання та реалізації продукції, де можуть виникнути небезпечні фактори. Тому за виробництво та розповсюдження неякісних продуктів в Україні доцільно передбачити кримінальну відповідальність.

Крім того, об'єктивно назріла необхідність ухвалення Закону України «Про продовольчу безпеку України», в якому необхідно чітко визначити поняття «продовольча безпека», бо від цього залежить весь подальший алгоритм дій держави щодо забезпечення продовольчої безпеки країни, а також зобов'язати контрольно-наглядові державні структури посилити вимоги до продовольчих товарів, що імпортуються в Україні з низькою якістю і біологічною повноцінністю, і, особливо, з наявністю наднормативного рівня генетично модифікованих організмів [1].

Тому державне управління системою забезпечення продовольчої безпеки країни доцільно вести за чотирма взаємопов'язаними напрямками. 1. Усебічна експертиза всіх законів, нормативних актів, постанов, управлінських рішень в їх взаємозв'язку для з'ясування їх взаємної відповідності та спрямованості на підвищення рівня національної продовольчої безпеки. 2. Організація протидії існуючим видам загроз продовольчої безпеки, яку не можна зводити лише до реальних порушень існуючого законодавства, норм, правил, порогових значень показників, що характеризують небезпеку. Цей напрям обов'язково повинен включати роботу по усуненню умов і обставин, які стимулюють подальший розвиток цих небезпек, створених, як правило, колишніми помилками державного і господарського управління. 3. Організація роботи всіх структур державного управління по зміцненню соціально-економічного потенціалу, тобто нарощування життєзабезпечення суспільства. 4. Забезпечення життєдіяльності агропродовольчого комплексу в цілому, тобто створення можливостей майбутнього його розвитку.

Таким чином, усі чотири напрями забезпечення продовольчої безпеки держави передбачають обов'язковий аналіз умов і обставин виникнення і фактів прояву нових загроз і порушення національних інтересів у цій сфері життєдіяльності суспільства, розробку прогнозу негативних для продовольчої безпеки наслідків. Крім того, на наш погляд, в Україні необхідно відновити посаду аграрного Віце-прем'єр-міністра і Координаційну раду з аграрного комплексу, яку було скасовано в результаті адміністративної реформи. Дуже важливо, що в умовах глобалізації Україна має потенційну нагоду сприяти міжнародним організаціям і програмам, таким як ООН, FAO, ВПП у вирішенні глобальної продовольчої проблеми. Тому Україна має переглянути модель економічного розвитку (враховуючи вичерпування потенціалу економічного зростання за рахунок експорту сировини, в тому числі сільськогосподарської) в напрямку зростання купівельної спроможності населення, як однієї з найважливіших рушійних сил економічного зростання та забезпечення необхідного рівня національної продовольчої безпеки. Таким чином, механізм державного регулювання продовольчої безпеки України має сприяти такому: гармонізації чинного законодавства відповідно до вимог і положень СОТ та законодавства ЄС; інтеграції України в світовий продовольчий ринок та розширення участі в роботі міжнародних організацій,

у тому числі сільськогосподарських; підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках шляхом сприяння залученню інвестицій в усі сектори агропродовольчої сфери та впровадженню на цій основі сучасних технологій і менеджменту, розвитку кооперації, горизонтальної та вертикальної інтеграції; збільшенню обсягів виробництва і постачання на зовнішній ринок агропродовольчої продукції з високим ступенем доданої вартості; залученню коштів міжнародних фінансових організацій для розвитку аграрного сектора (у контексті подолання світової продовольчої кризи) та еколого-безпечного розвитку сільських територій, що й буде предметом наших подальших досліджень [4].

Список використаних джерел:

1. Алексеева Я.В. Заходи державного регулювання продовольчої безпеки / Я. В. Алексеева // Теорія та практика державного управління. – 2015. – Вип. № 2(49). – С. 183-188.
2. Мінприроди представило в Кабінеті Міністрів систему космічного моніторингу. – Режим доступу: http://agro.ua.net/news/news_34959.html.
3. Музыченко О. Аграриям предложили бороться со спекулянтами / О. Музыченко // Комментарии. – 2009. – № 159. – С. 4. – (13 фев.).
4. Олійник В.О. Напрямки вдосконалення державної продовольчої політики України в умовах глобалізації / В. О. Олійник // Теорія та практика державного управління. – 2015. – Вип. 3(38). – С. 340-348.
5. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». Комітет з економічних реформ при Президентіві України. – Режим доступу: <http://municipal.gov.ua/articles/show/article/54>.

Крючок С.І.

здобувач,

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА

Об'єднуючим елементом у формуванні цілісної системи «наука-техніка-виробництво» виступає інноваційна діяльність. Інновації виступають важливою зв'язуючою ланкою доведення отриманих наукових результатів до їх використання у виробництві з метою підвищення ефективності діяльності. Термін «інновація» нині активно використовується як самостійно, так і для позначення низки близьких понять: «інноваційна діяльність», «інноваційний процес», «інноваційний потенціал» тощо.

Вчені-економісти визначають інновацію в залежності від об'єкта і предмета свого дослідження. Можна привести цілий ряд варіантів визначення сутності інновацій. Базове визначення інновацій було дано австрійським вченим Й. Шумпетером в книзі «Теория экономического развития», де ця категорія мала назву «нова комбінація», під якою він розумів іншу якість